

U 84/2009 vp

**Valtioneuvoston kirjelmä Eduskunnalle ehdotuksesta
Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (kansainväliset perintöasiat)**

Perustuslain 96 §:n 2 momentin mukaisesti lähetetään Eduskunnalle Euroopan yhteisöjen komission 14 päivänä lokakuuta 2009 tekemä ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi toimivallasta, sovellettavasta

laista, päätösten ja virallisten asiakirjojen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta perintöasioissa sekä eurooppalaisen perintötodistuksen käyttöönotosta sekä ehdotuksesta laadittu muistio.

Helsingissä 17 päivänä joulukuuta 2009

Oikeusministeri *Tuija Brax*

Lainsäädäntöneuvos Markku Helin

OIKEUSMINISTERIÖ

MUISTIO
EU/2009/1390**EHDOTUS EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUKSEKSI KANSAINVÄLISISTÄ PERINTÖASIOISTA****1 Yleistä**

Komissio teki 14.10.2009 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten ja virallisten asiakirjojen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta perintöasioissa sekä eurooppalaisen perintötodistuksen käyttöön otosta. Ehdotus, joka annettiin asiakirjassa KOM(2009) 154 lopullinen, perustuu Euroopan yhteisön perustamissopimukseen, erityisesti sen 61 artiklan c alakohtaan ja 67 artiklan 5 kohdan toiseen luetelmakohtaan. Sen tavoitteena on kehittää vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvaa aluetta yhteisössä.

Asetusehdotus liittyy Brysselissä 4.—5.11.2004 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston päätösten toimeenpanoon. Eurooppa-neuvosto hyväksyi tuolloin niin sanotun Haagin ohjelman. Ohjelman mukaan on tarpeen, että vuoteen 2011 mennessä hyväksytään perintöoikeutta koskeva säädös, joka koskee muun muassa lainvalintakysymyksiä, tuomioistuimen toimivaltaa, perintöasioita koskevien päätösten vastavuoroista tunnustamista ja täytäntöönpanoa, eurooppalaista perintötodistusta ja järjestelmää, jonka avulla saadaan täsmällinen tieto siitä, onko Euroopan unionissa asuva ilmaissut viimeisen tahtonsa tai tehnyt testamentin.

Asetusehdotuksen valmistelemiseksi komissio julkaisi 1.3.2005 vihreän kirjan perintö- ja testamenttioikeudesta asiakirjassa KOM(2005) 65 lopullinen. Vihreästä kirjasta on informoitu eduskuntaa kirjeellä

E 75/2005 vp. Eduskunnan lakivaliokunta on antanut siitä lausuntonsa (LaVL 22/2005 vp).

2 Asetusehdotuksen pääasiallinen sisältö**2.1 Ehdotuksen tarkoitus ja soveltamisala**

Ehdotettua asetusta sovellettaisiin perimykseen (1 artikla). Perimyksellä tarkoitetaan kaikenlaista omaisuuden siirtymistä kuolemantapauksen perusteella siitä riippumatta, oliko kysymyksessä testamenttiin tai perintösopimukseen perustuva omaisuuden siirtäminen vai omaisuuden lakimääräinen periytyminen (2 artikla a kohta).

Asetuksella pyritään edistämään sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa poistamalla henkilöiden vapaata liikkuvuutta haittaavia esteitä. Asetusehdotuksen kuudennen luetelmakohdan mukaan henkilöt, joilla on oikeuksia valvottavanaan kansainvälisessä perintöasiassa, kohtaavat nykyisin vaikeuksia. Ihmisten olisi voitava järjestää perimyksensä ennakolta Euroopan oikeusalueella. On taatava tehokkaasti, että perillisten, testamentin saajien, muiden siteitä perittävään omaavien henkilöiden ja kuolinpesän velkojien oikeudet toteutuvat.

Edellä mainittujen tavoitteiden toteuttamiseksi asetusehdotukseen on otettu säännöksiä tuomioistuimen toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten ja virallisten asiakirjojen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta perin-

töasioissa sekä eurooppalaisesta perintötodistuksesta.

2.2 Toimivalta ja asian vireilläolovaikutus

Tuomioistuimen toimivaltaa koskevat säännöt yhtenäistettäisiin niissä yhteisömaissa, joita asetus sitoo. Kansallisessa laissa olevia toimivaltaperusteita ei enää voitaisi käyttää.

Käsite ”tuomioistuin” on asetusehdotuksessa tarkoitettu ymmärrettäväksi laajasti. Tuomioistuimella tarkoitetaan jäsenvaltioiden oikeusviranomaisia tai perintöasioissa tuomiovaltaa käyttäviä toimivaltaisia viranomaisia. Lisäksi tuomioistuimeen rinnastetaan muut sellaiset viranomaiset, jotka julkisen vallan valtuutuksella hoitavat asetusehdotuksessa tarkoitettuja tuomioistuinten toimivaltaan kuuluvia tehtäviä (2 artiklan b kohta).

Pääsäännön mukaan perintöä koskevissa asioissa ovat toimivaltaisia sen jäsenvaltion tuomioistuimet, missä perinnönjättäjällä oli kuollessaan asuinpaikka (4 artikla). Asianosaisen pyynnöstä asia voitaisiin kuitenkin siirtää sellaisen toisen jäsenvaltion tuomioistuimeen, jonka laki on valittu sovellettavaksi perimyksen, jos katsotaan että kyseisen jäsenvaltion tuomioistuimilla on asuinpaikkavaltion tuomioistuinta paremmat edellytykset asian käsittelyyn (5 artikla).

Asetusehdotuksessa on lisäksi säännöksiä täydentävästä toimivallasta tilanteissa, joissa perinnönjättäjän asuinpaikka ei hänen kuollessaan ollut jäsenvaltiossa (6 artikla), toimivallasta käsitellä asetuksen soveltamisalaan kuuluva vastakanne (7 artikla) ja toimivallasta ottaa vastaan ilmoituksia perinnön tai testamentin vastaanottamisesta tai niistä luopumisesta (8 artikla). Omaisuuden sijaintivaltion tuomioistuimilla olisi lisäksi toimivalta suorittaa toimenpiteitä, jotka liittyvät omaisuuden luovutukseen ja luovutuksen kirjaimiseen tai rekisteröintiin, jos sen laki sitä edellyttää (9 artikla).

Tuomioistuimen on tutkittava toimivallan olemassaolo viran puolesta. Jos kanne koskee asiaa, jossa tuomioistuin ei asetuksen mukaan ole toimivaltainen, sen on omasta aloit-

teestaan ilmoitettava, ettei sillä ole toimivaltaa (11 artikla).

Kanteen nostaminen synnyttää niin sanotun vireilläolovaikutuksen (*lis pendens*). Tätä koskeva sääntely on samanlainen kuin monissa voimassa olevissa tai hyväksytyissä yhteisön asetuksissa.

2.3 Sovellettava laki

Perintöstatuuttina eli perimyksen sovellettavana lakina olisi pääsäännön mukaan sen valtion laki, missä perittävällä oli kuollessaan asuinpaikka (16 artikla). Ehdotus perustuu niin sanottuun unitarismiin, millä tarkoitetaan sitä, että samaa lakia sovelletaan omaisuuden sijainnista riippumatta koko jäämistöön.

Perittävälle ehdotetaan annettavaksi rajoitettu tahdonautonomia. Hän voisi valita, että perimyksen sovelletaan sen jäsenvaltion lakia, jonka kansalainen hän on. Lainvalinnan olisi oltava nimenomainen ja se olisi tehtävä testamentille säädetyssä muodossa (17 artikla).

Perintösopimuksista ehdotetaan annettavaksi erityinen lainvalintasääntö. Perintösopimukseen sovelletaan lakia, jota asetuksen mukaan olisi sovellettu perimyksen, jos perittävä olisi kuollut sinä päivänä, jona sopimus tehtiin. Vaikka sopimus ei kyseisen lain mukaan olisi pätevä, se olisi kuitenkin katsottava päteväksi, jos se on pätevä sen lain mukaan, jota asetuksen mukaan sovelletaan perimyksen perittävän kuollessa (18 artikla).

Ehdotetut lainvalintaa koskevat säännökset ovat universaalisesti sovellettavia. Asetuksen osoittamaa lakia on toisin sanoen sovellettava siitä riippumatta, onko kysymyksessä jäsenvaltion vai kolmannen valtion laki (25 artikla). Kun asetuksen mukaan on sovellettava tietyn valtion lakia, tällä tarkoitetaan tuossa valtiossa voimassa olevia oikeussääntöjä kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvia sääntöjä lukuun ottamatta (26 artikla). Niin sanottua viittausperiaatetta (*renvoi*) ei toisin sanoen sovelleta.

Ehdotukseen sisältyy *ordre public* -säännös. Asetuksen mukaan määräytyvän lain säännöstä voidaan olla soveltamatta, jos sen soveltaminen on vastoin tuomioistuinten

oikeusjärjestyksen perusteita. Oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisena ei kuitenkaan voida pitää pelkästään sitä, että sovellettavan lain lakiosaa koskevat säännökset poikkeavat tuomioistuINVALTIOSsa voimassa olevista (27 artikla).

Perimykseen sovellettavan lain nojalla arvioidaan hyvin monet perimykseen ja pesänselvitykseen liittyvät kysymykset. Näitä ovat 19 artiklan mukaan: a) perinnön avaamisen syyt, avaamisaika ja -paikka; b) perillisten, lesken ja testamentinsaajien oikeus perintöön, heidän perintöosuksiensa määrittäminen, perittävän heille jättämät velvoitteet sekä muut perittävän kuolemasta johtuvat perintöä koskevat oikeudet; c) kelpoisuus periä; d) erityiset syyt kelvottomuuteen vastaanottaa perintö tai määrätä siitä; e) perinnöttömäksi tekeminen ja perintöoikeuden menettäminen; f) jäämistöön kuuluvan omaisuuden tai oikeuksien luovuttaminen perillisille ja testamentinsaajille, mukaan lukien ehdot, jotka koskevat perinnön tai testamentin vastaanottamista tai niistä luopumista, sekä perinnön tai testamentin vastaanottamisen tai niistä luopumisen vaikutukset; g) perillisten, testamentin toimeenpanijoiden ja muiden kuolinpesää hoitavien toimijoiden valtuudet, erityisesti jäämistön myyntiä tai velkojen maksua koskevat valtuudet; h) vastuu kuolinpesän veloista; i) vapaaosa, lakiosat ja muut rajoitukset henkilön vapauteen määrätä jäämistöstään, mukaan lukien oikeusviranomaisen tai muun viranomaisen jäämistöstä pidättämät osuudet perittävän omaisten hyväksi; j) lakiosien peräyttäminen ja vähentäminen sekä niiden huomioon ottaminen perintöosien laskemisessa; k) testamentin pätevyys, tulkinta, muuttaminen ja peruuttaminen, lukuun ottamatta sen muodollista pätevyyttä, sekä l) perinnönjako. Tämä luettelo ei ole tarkoitettu tyhjentäväksi.

Asetusehdotuksessa sallitaan eräissä erityiskysymyksissä omaisuuden sijaintivaltion lain soveltaminen silloinkin, kun se ei ole perintöstatuuttina. Ehdotuksen 22 artiklassa annetaan tietyin edellytyksin mahdollisuus omaisuuden sijaintivaltion niin sanottujen kansainvälisesti pakottavien säännösten soveltamiseen. Näillä tarkoitetaan säännöksiä, jotka ovat sillä tavoin pakottavia, että niitä on sovellettava siitä riippumatta, mikä valtion

laki on perintöstatuuttina. Tällaisten sääntöjen soveltaminen olisi mahdollista, jos ne koskevat tietynlaista kiinteää omaisuutta, yrityksiä tai muita erityisiä omaisuuseriä ja jos sääntöjä sovelletaan niiden taloudellisen, perheoikeudellisen tai yhteiskunnallisen tarkoituksen vuoksi.

Omaisuuden sijaintivaltion lakia voitaisiin 21 artiklan 1 kohdan mukaan soveltaa täydentävästi perinnön tai testamentin vastaanottamista tai niistä luopumista koskeviin muodollisuuksiin. Perimykseen sovellettava laki ei 21 artiklan 2 kohdan mukaan estä soveltamasta omaisuuden sijaintivaltion lakia, jos siinä edellytetään, että pesää hoitaa ja sen jakaa kyseisen jäsenvaltion viranomaisen nimittämä pesähoitaja tai testamentin toimeenpanija. Perimykseen sovellettavan lain mukaan kuitenkin määräytyisi, keille henkilöille pesähoito ja pesänjako voidaan antaa tehtäväksi. Omaisuuden sijaintivaltion lakia voidaan 21 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaan soveltaa perimykseen sovellettavan lain estämättä sikäli kuin ensiksi mainitussa laissa edellytetään, että perintöverot maksetaan ennen kuin perintö luovutetaan lopullisesti edunsaajalle.

Asetuksessa on säännös myös tilanteesta, jossa perittävältä ei perintöstatuutin mukaan jää perillistä eikä testamentin saajaa. Perimykseen sovellettava laki ei tällöin estä jäsenvaltiota tai sen nimeämää toimielintä ottamasta haltuunsa alueellaan olevaa perintöomaisuutta (24 artikla).

2.4 Päätösten tunnustaminen ja täytäntöönpano

Jäsenvaltiossa asetuksen mukaisesti tehty päätös on tunnustettava muissa jäsenvaltioissa ilman eri menettelyä. Jokainen, jonka etua päätöksen tunnustaminen koskee, voi asetuksen (EY) N:o 44/2001 (nk. Bryssel I -asetus) 38—56 artiklassa tarkoitettussa menettelyssä vaatia vahvistettavaksi, että päätös on tunnustettava. Suomessa vahvistamista haettaisiin siten käräjäoikeudessa. Jos jäsenvaltiossa on vireillä asia, jonka ratkaiseminen riippuu siitä, onko päätös siellä tunnustettava, asiaa käsittelevä tuomioistuin on toimivaltainen ratkaisemaan tunnustamista koskevan kysymyksen.

Päätöksen tunnustamisesta voidaan kieltäytyä asetusehdotuksen 30 artiklassa olevin perustein. Kieltäytymisperusteita ovat (a) oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisuus, (b) haastehakemuksen tai vastaavan asiakirjan tiedoksiannossa tapahtuneet puutteet, kun päätös koskee poisjäänyttä vastaajaa, (c) päätöksen ristiriita kohdevaltiossa annetun aikaisemman päätöksen kanssa sekä (d) päätöksen ristiriita toisessa jäsenvaltiossa tai kolmannessa valtiossa aikaisemmin tehdyn sellaisen päätöksen kanssa, joka tunnustetaan kohdevaltiossa.

Jäsenvaltiossa tehty ja siellä täytäntöönpanokelpoinen päätös sekä tuomioistuimessa tehty sovinto olisi pantava täytäntöön muissa jäsenvaltioissa Bryssel I –asetuksen 38—56 ja 58 artiklan mukaisesti (33 artikla).

Päätöksellä tarkoitetaan 2 artiklan g kohdan mukaan perintöasiaa koskevaa jäsenvaltion tuomioistuimen päätöstä riippumatta siitä, kutsutaanko sitä tuomioistuinratkaisuksi, tuomioksi, määräykseksi tai täytäntöönpanomääräykseksi, samoin kuin oikeudenkäyntikuluja koskevaa tuomioistuimen virkamiehen päätöstä.

Tuomioistuimen käsite on 2 artiklan b kohdan mukaan ymmärrettävä laajasti. Sillä tarkoitetaan jäsenvaltioiden oikeusviranomaisia tai perintöasioissa tuomiovaltaa käyttäviä toimivaltaisia viranomaisia. Tuomioistuihin rinnastetaan muut viranomaiset, jotka julkisen vallan valtuutuksella hoitavat tässä asetuksessa säädettyjä tuomioistuinten toimivaltaan kuuluvia tehtäviä.

2.5 Viralliset asiakirjat

Asetusehdotukseen on otettu oma luku jäsenvaltiossa laadittujen virallisten asiakirjojen tunnustamisesta ja täytäntöönpanokelpoisuudesta. Tällaiset asiakirjat olisi tunnustettava, jollei niiden pätevyyttä ole riitautettu alkuperävaltiossa säädettyjen menettelyjen mukaisesti. Tunnustamisesta voitaisiin kieltäytyä vain, jos tunnustaminen olisi vastoin kohdevaltion oikeusjärjestyksen perusteita (34 artikla). Päätöksiä koskevia muita kieltäytymisperusteita ei siten sovellettaisi virallisiin asiakirjoihin. Virallinen asiakirja, joka on alkuperävaltiossaan täytäntöönpanokelpoinen, olisi pyynnöstä julistettava täytän-

töönpanokelpoiseksi toisessa jäsenvaltiossa Bryssel I –asetuksen 38—57 artiklan mukaisessa menettelyssä.

Virallisella asiakirjalla tarkoitetaan 2 artiklan h kohdan mukaan asiakirjaa, joka on laadittu virallisesti tai rekisteröity virallisena asiakirjana ja jonka virallisuus liittyy asiakirjan allekirjoitukseen ja sisältöön ja jonka virallisuuden on vahvistanut alkuperävaltion viranomainen tai muu alkuperävaltion tähän tarkoitukseen valtuuttama virallinen taho.

2.6 Eurooppalainen perintötodistus

Asetuksella otettaisiin käyttöön eurooppalainen perintötodistus. Se on todiste perillisen ja testamentin saajan asemasta sekä testamentin toimeenpanijan tai muun pesänhoitajan valtuuksista (36 artikla).

Todistuksen antaa tuomioistuin siinä jäsenvaltiossa, jolla on 4, 5 tai 6 artiklan nojalla toimivalta perintöä koskevissa asioissa. Todistus annetaan sellaisen henkilön hakemuksesta, jonka on todistettava asemansa perillisenä tai testamentinsaajana taikka valtuutensa testamentin toimeenpanijana tai muuna pesänhoitajana (37 artikla).

Eurooppalainen perintötodistus olisi kaikissa jäsenvaltioissa hyväksyttävä todisteena perillisten ja testamentinsaajien asemasta sekä testamentin toimeenpanijoiden ja muiden pesänhoitajien valtuuksista. Todistuksen sisällöllä olisi eräänlainen julkinen luotettavuus. Se, joka tekee maksun tai muun suorituksen sille, jolla todistuksen mukaan on oikeus vastaanottaa suoritus, on vapaa vastuusta, paitsi jos hän tiesi, ettei todistuksen sisältö vastaa todellisuutta. Vastaavasti sen, joka on saanut jäämistöön kuuluvaa omaisuutta siltä, jolla todistukseen otetun liitteen mukaan on ollut oikeus siitä määrätä, on katsottava saaneen omaisuuden siltä, jolla oli oikeus siitä määrätä, paitsi jos hän tiesi, ettei todistuksen sisältö vastaa todellisuutta. Todistus olisi myös asiakirja, jonka perusteella omaisuus voidaan merkitä omaisuuden sijaintivaltion julkisiin rekistereihin tai muuttaa niissä olevia merkintöjä (42 artikla).

Asetusehdotukseen sisältyy säännökset myös todistusta koskevan hakemuksen sisällöstä (38 artikla), mahdollisuudesta pyytää osittaista todistusta (39 artikla), todistuksen

antamisesta (40 artikla), todistuksen sisällöstä (41 artikla), todistuksen oikaisemisesta, oikeusvaikutusten keskeyttämisestä ja peruuttamisesta (43 artikla) ja muutoksenhausta (44 artikla).

2.7 Asetuksen suhde voimassa oleviin kansainvälisiin sopimuksiin

Asetus ei vaikuta sellaisten kahden- tai monenvälisten valtiosopimusten soveltamiseen, jotka koskevat asetuksen soveltamisalaan kuuluvia kysymyksiä ja joiden osapuolena yksi tai useampi sopimusvaltio on asetusta annettaessa. Jäsenvaltioiden välisissä suhteissa asetuksella on kuitenkin etusija. Edellä sanottu ei rajoita niitä velvoitteita, joita jäsenvaltioilla on perustamissopimuksen 307 artiklan nojalla (45 artikla).

2.8 Siirtymäsäännökset

Asetusta sovellettaisiin asetuksen soveltamispäivän jälkeen kuolleiden henkilöiden perimyksen. Jos perittävä on ennen asetuksen soveltamispäivää nimennyt perimyksensä sovellettavan lain, sitä olisi pidettävä pätevänä, jos se täyttää 17 artiklassa luetellut ehdot. Jos perintösopimuksen osapuolet ovat ennen asetuksen soveltamispäivää nimenneet perintösopimukseen sovellettavan lain, nimeämistä olisi pidettävä pätevänä, jos se täyttää 18 artiklassa luetellut ehdot.

3 Vaikutukset Suomen lainsäädäntöön

Perimystä koskevat kansainvälisen yksityisoikeuden säännökset sisältyvät perintökaaren (PK) 26 lukuun, joka lisättiin perintökaareen 13.12.2001 annetulla lailla (1228/2001). Asetus korvaisi nämä säännökset eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta. Seuraavassa selvitetään asiakohtaisesti tästä aiheutuvia pääasiallisia muutoksia.

3.1 Kansainvälinen toimivalta

Perittävän asuinpaikka on keskeinen toimivallan peruste sekä Suomen lain että asetusehdotuksen mukaan. Suomen laissa on kuitenkin eräitä toimivaltaperusteita, joita

asetuksessa ei tunneta. Eräissä tapauksissa Suomen tuomioistuimen toimivalta voidaan nykyisin perustaa siihen, että vastaajalla on täällä asuin- tai kotipaikka (PK 26:2.2). Suomen laki mahdollistaa asian tutkimisen myös sillä perusteella, että vastaaja asian tultua vireille hyväksyy toimivallan tai ryhtyy vastaamaan tekemättä väitettä toimivallan puuttumisesta (PK 26:3). Suomen tuomioistuin voi myös aina ryhtyä toimenpiteisiin Suomessa olevan jäämistöön kuuluvan omaisuuden turvaamiseksi.

Mainittujen toimivaltaperusteiden taustalla olevia tavoitteita voidaan osittain pyrkiä toteuttamaan pyytämällä asetusehdotuksen 5 artiklan nojalla asian siirtämistä sellaisen toisen jäsenvaltion tuomioistuimeen, jolla on toimivaltaista tuomioistuinta paremmat edellytykset asian käsittelyyn. Toimivallan siirtämistä koskeva menettely on kuitenkin melko kankea ja kustannuksia aiheuttava verrattuna sääntelyyn, jonka mukaan vastaaja voisi nimenomaisesti tai hiljaisesti hyväksyä sen tuomioistuimen toimivallan, jossa asia on pantu vireille.

Jos perittävän viimeinen asuinpaikka ei ollut jäsenvaltiossa, jäsenvaltion toimivalta määräytyisi asetusehdotuksen mukaan 6 artiklan nojalla. Se laajentaisi huomattavasti tuomioistuimen toimivaltaa nykyisestä. Jos jossakin jäsenvaltiossa on jäämistöön kuuluvaa omaisuutta, se olisi toimivaltainen jäämistöä koskevissa asioissa muun muassa sillä perusteella, että yhdellä perillisellä tai testamentinsaajalla on asuinpaikka tuossa valtiossa. Toimivallan käyttö tällaisella perusteella voi johtaa kohtuuttomiin tilanteisiin muiden perillisten kannalta. Jos perittävän viimeinen asuinpaikka oli esimerkiksi Etelä-Amerikassa sijaitsevassa valtiossa, jossa myös valtaosa perillisistä asuu, ei ole yleensä kohtuullista, että jäsenvaltiossa asuva perillinen voi siirtää jäämistöä koskevat riidat asuinpaikka-valtioonsa sillä perusteella, että jotakin jäämistöön kuuluvaa omaisuutta on siellä.

Asetusehdotuksessa ei ole säännöstä, jonka mukaan kolmannessa valtiossa vireillä oleva perintöriita aiheuttaisi yhteisössä vireilläolovaikutuksen. Ehdotettua laajaa toimivaltaa voitaisiin tällöin käyttää kolmannessa valtiossa vireillä olevan riidan häiritsemiseen ja sabotointiin. Tämä voisi tapahtua esimerkiksi

siten, että jäsenvaltiossa asuva perillinen, joka havaitsee jäävänsä riidassa tappiolle, panee vireille uuden oikeudenkäynnin asuinpaikkavaltiossaan.

3.2 Sovellettava laki

Pääsääntö, jonka mukaan perimyksen sovelletaan sen valtion lakia, jossa perittävällä oli kuollessaan asuinpaikka, vastaa pääosin Suomen lakia. Suomen laissa on tosin käytetty liittymänä kotipaikkaa asuinpaikan asemesta. Tällöin annetaan enemmän merkitystä perittävän tarkoitukselle asua pysyväisluonteisesti tietyssä valtiossa kuin käytettäessä liittymänä asuinpaikkaa. Arvioitaessa, missä perittävän asuinpaikka oli, ratkaisevana on objektiivinen arvio siitä, missä valtiossa perittävän elämän keskipiste oli hänen kuollessaan. Käytännössä kumpikin mainituista liittymistä viittaa kuitenkin useimmiten samaan valtioon.

Ehdotettu sääntely eroaa Suomen lainsäädännöstä kuitenkin tapauksissa, joissa perittävällä oli aikaisemmin ollut kotipaikka toisessa valtiossa. Suomen lain mukaan uuden kotipaikkavaltion lakia sovelletaan välittömästi vain, jos perittävä oli kuollessaan kotipaikkavaltionsa kansalainen. Muissa tapauksissa edellytetään, että perittävä oli asunut uudessa kotipaikkavaltiossaan vähintään viiden vuoden ajan välittömästi ennen kuolemaansa. Asetusehdotuksen mukaan sovellettava laki vaihtuu sitä vastoin välittömästi asuinpaikan vaihtuessa. Koska asuinpaikan vaihtumisen täsmällistä ajankohta ei läheskään aina voida yksiselitteisesti todeta, ehdotus voi johtaa soveltamisvaikeuksiin ja oikeudelliseen epävarmuuteen tilanteissa, joissa perittävän asuminen tietyssä valtiossa ei ole ehtinyt vakiintua kuoleman sattuessa. Eri maiden aineellisessa perintöoikeudessa olevien erojen vuoksi perillisten kannalta voi olla hyvin suuri taloudellinen merkitys sillä, kumman valtion lakia sovelletaan.

Samoin kuin Suomen laissa asetusehdotuksessa annetaan perittävälle oikeus tietyissä rajoissa määrätä perimyksen sovellettavasta laista. Kummankin mukaan määräys koskee jäämistöä kokonaisuudessaan. Perittävälle annettu niin sanottu tahdonautonomia on asetusehdotuksessa sitä vastoin merkittävästi

suppeampi kuin Suomen laissa. Asetusehdotuksen mukaan perittävä voi valita sovellettavaksi ainoastaan sen valtion lain, jonka kansalainen hän on. Tällä tarkoitettaneen kansalaisuutta ajankohtana, jolloin perittävä antaa lainvalintaa koskevan määräyksen. Suomen lain mukaan perittävä voi tämän lisäksi valita sen valtion lain, jonka kansalainen hän oli kuollessaan, sen valtion lain, jossa hänellä on määräystä antaessaan tai kuollessaan kotipaikka tai jossa hänellä on aikaisemmin ollut kotipaikka. Perittävä, joka on määräystä antaessaan avioliitossa, voi lisäksi määrätä sovellettavaksi sen valtion lain, jota on sovellettava puolisoiden varallisuussuhteisiin.

Perimyksen sovellettavan lain ala on asetusehdotuksessa laajempi kuin Suomen laissa. Suomen lain mukaan perimyksen sovellettavan lain mukaan ratkaistaan pääosa perimystä koskevista aineellisoikeudellisista kysymyksistä, mutta kuolinpesän hallintoa, pesänselvitystä ja perinnönjakoa koskevat menettelykysymykset ratkaistaan Suomen lain mukaan. Asetusehdotuksen mukaan monet kysymykset, jotka menettelyitä koskevana nyt ratkaistaan Suomen lain nojalla, tulisivat ratkaistavaksi perintöstatuutin nojalla. Näitä ovat 19 artiklan 2 kohdan mukaan: perillisten, testamentin toimeenpanijoiden ja muiden kuolinpesää hoitavien valtuudet, erityisesti jäämistön myyntiä tai velkojen maksua koskevat valtuudet (g alakohta) ja perinnönjakomenettely (l alakohta).

Perintöstatuutin ulottaminen koskemaan pesänselvitykseen ja perinnönjakoon kuuluvia menettelykysymyksiä synnyttää useita ongelmia. Ehdotettu sääntely jättää epäselväksi, voidaanko pesänselvittäjää ja pesänjakajaa lainkaan määrätä Suomessa pesänselvityksen kohteena olevaan jäämistöön, jos perimyksen sovellettava laki on muu kuin Suomen laki. Jos pesänselvittäjää ei voida tällaiseen kuolinpesään määrätä, pesän velkojien asema voi muuttua ongelmalliseksi, sillä velkojien asemaa suojataan perintökaaressa siten, että velkojilla on oikeus vaatia pesänselvittäjän määräämistä kuolinpesään. Jos asetusehdotusta tulkitaan siten, että pesänselvittäjän ja pesänjakajan määrääminen on mahdollista, näiden valtuuksiin olisi 19 artiklan mukaan kuitenkin sovellettava

perimykseen sovellettavaa lakia. Tämä voi johtaa umpikujaan tapauksissa, joissa perimykseen sovellettavassa vieraan valtion laissa ei ole säännöksiä pesänselvittäjästä ja pesänjakajasta tai niihin rinnastuvista toimihenkilöistä, sillä tällöin myös säännökset heidän valtuuksistaan puuttuvat.

Komission ehdotus vaikuttaa huonosti toimivalta myös äsken mainittuihin nähden käänteisissä tilanteissa, joissa perittävä on määrännyt perimykseen sovellettavaksi Suomen lain ja joissa pesänselvitys tapahtuu toisessa jäsenvaltiossa. Tässä tapauksessa tuon jäsenvaltion tuomioistuimen olisi Suomen perintökaarta soveltaen hakemuksesta määrättävä pesään pesänselvittäjä ja -jakaja. Tämä voisi olla vaikea tehtävä tilanteissa, joissa jäsenvaltion oma lainsäädäntö ei tunne vastaavia toimieliimiä. Pesänselvittäjän voisi olla myös hyvin vaikea toimia ympäristössä, jossa pesän velkojat ja muut tahot, joiden oikeus riippuu pesänselvityksestä, eivät tunne pesänselvittäjän asemaa ja valtuuksia.

Edellä selostetun säännöksen vaikutuksia rajoittaa jossakin määrin asetusehdotuksen 21 artikla. Sen 2 kohdan mukaan perimykseen sovellettava laki ei estä soveltamasta sen valtion lakia, jossa omaisuus sijaitsee, jos viimeksi mainittu laki edellyttää, että pesää hoitaa ja sen jakaa kyseisen jäsenvaltion viranomaisen nimittämä pesänhoitaja tai testamentin toimeenpanija. Tämä näyttää antavan mahdollisuuden siihen, että pesänselvittäjä ja pesänjakaja voidaan perintöstatuutista riippumatta määrätä selvittämään pesää ja jakamaan se siltä osin kuin on kyse Suomessa olevasta omaisuudesta. Jos omaisuutta on muissa valtioissa, sen osalta olisi kuitenkin sovellettava perintöstatuuttia tai omaisuuden sijaintivaltion omia säännöksiä. Tämä näyttää johtavan siihen, että kuolinpesää ei voida hallinnoida yhtenä kokonaisuutena, vaan hallinto hajautuu, jos omaisuutta on yhtä useammassa valtiossa. Tämä poikkeaa Suomen nykyisestä sääntelystä, jonka mukaan pesänselvitys käsittää yleensä kaikki perittävän varat ja velat ja perinnönjaossa jaetaan kaikki omaisuus sen sijainnista riippumatta (PK 26:16 ja 26:17).

Perintöstatuutin nojalla olisi asetusehdotuksen mukaan ratkaistava myös vastuu kuolinpesän veloista. Suomen laissa ei ole ni-

menomaista lainvalintasääntöä asiasta, koska kysymys, kuka on vastuussa vainajan ja kuolinpesän veloista, on katsottu pesänselvityksen osakysymykseksi. Suomessa tapahtuvaan pesänselvitykseen sovelletaan perintökaaren mukaan aina Suomen lakia (PK 26:15). Asetusehdotuksessa omaksuttu ratkaisu merkitsee sitä, että perittävä voi päättää velkavastuuseen sovellettavasta laista valitsemalla perimykseen sovellettavan lain. Vaikka perittävän mahdollisuudet valita sovellettava laki ovat asetusehdotuksen mukaan vähäiset, syntyy kysymys, eikö velkojien tulisi voida luottaa siihen, että velkavastuuseen sovelletaan aina perittävän viimeisen asuinpaikkavaltion lakia.

Asetusehdotuksessa ei ole säännöksiä testamentin muotoon sovellettavasta laista. Enemmistö jäsenvaltioista, muun muassa Suomi, on osapuolena Haagissa testamenttimääräysten muotoa koskevien lakiristiriitojen ratkaisemiseksi vuonna 1961 tehdyssä yleissopimuksessa (SopS 77/1976). Toisaalta 11 jäsenvaltiota ei ole siihen sitoutunut. Tämä voi ainakin teoriassa aiheuttaa sen ongelman, että testamentti joka oli muodon puolesta pätevä Haagin sopimuksen ja perimykseen testamentin tekohtekellä sovellettavan lain mukaan, ei ole pätevä sen valtion lain mukaan, jossa perittävän viimeinen asuinpaikka oli tai jossa perittävällä oli omaisuutta.

Perintökaaren 26 luvun 12 ja 13 §:ssä osoitetaan, mitkä Suomen lain säännökset kuuluvat niin sanottuihin suoraan sovellettaviin säännöksiin eli säännöksiin, joita on sovellettava siitä riippumatta, mitä lakia perimykseen muutoin sovelletaan. Näitä ovat 12 §:n mukaan eräin edellytyksin säännökset, jotka koskevat lesken oikeutta pitää hallinnassaan asunto ja asuntoirtoaimisto sekä säännökset, jotka koskevat perittävän lapselle ja aviopuolisolle suoritettavaa avustusta. Suoraan sovellettava on 13 §:n mukaan myös säännös, joka mahdollistaa perinnönjaon sovittelun, jos osituksen ja perinnönjaon lopputulos muutoin muodostuisi kohtuuttomaksi sen vuoksi, että ositukseen ja perinnönjakoon oli sovellettava eri valtioiden lakeja. Näistä säännöksistä 12 §:ssä mainittuja voidaan pääosin soveltaa asetuksen voimaantultuakin, sillä perintöstatuutti ei asetusehdotuksen 22 artiklan mu-

kaan vaikuta erityisiin perimystä koskeviin sääntöihin, joita joihinkin kiinteistöihin, yrityksiin tai muunlaisiin omaisuuseriin sovelletaan niiden taloudellisen, perheoikeudellisen tai yhteiskunnallisen tarkoituksen vuoksi niiden sijaintijäsenvaltion lain mukaan, jos järjestelyä kyseisen lain mukaan sovelletaan siitä riippumatta, mitä lakia perimyksen sovelletaan. Sitä vastoin 13 § ei enää ole sovellettavissa, jos asetus tulee voimaan ehdotetussa muodossa, sillä siinä ei ole kysymys jonkin omaisuuserän erityiskohtelusta, vaan se koskee perinnönjaon lopputuloksen sovittelua.

3.3 Tunnustaminen ja täytäntöönpano

Ehdotetut säännökset muuttavat nykytilannetta niin, että Suomessa tehdyt päätökset perintöasioissa tunnustetaan ja pannaan täytäntöön muissa jäsenvaltioissa. Vastaavasti Suomessa tunnustetaan ja pannaan täytäntöön muissa jäsenvaltioissa asetuksen mukaisesti tehdyt päätökset. Asetusehdotuksella laajennetaan vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisalaa. Tämä tulee merkittävästi helpottamaan perintöä koskevien asioiden hoitamista tilanteissa, joissa perittävällä oli omaisuutta yhtä useammassa jäsenvaltiossa.

Valtaosa perintöä koskevista asioista ratkaistaan Suomessa kuolinpesän osakkaiden tekemällä ja kahden esteettömän henkilön oikeaksi todistamalla sopimuksella. Tällainen sopimus ei ole asetusehdotuksessa tarkoitettu virallinen asiakirja, joten sitä ei asetuksen nojalla tunnusteta. Asetusehdotuksessa ei myöskään ole säännöksiä, jotka turvaisivat sen, että perinnönjakosopimus katsotaan osoitukseksi saannosta, jonka perusteella omistaja tai muu oikeudenhaltija saa oikeutensa kirjatuksi kiinteistö- tai muihin rekistereihin. Suomi voi haluttaessa vaikuttaa asiaan omin toimenpitein ottamalla viralliset asiakirjat käyttöön.

Riitaiset perintöasiat ratkaistaan Suomessa siten, että pesänjakaja määrätään toimittamaan jako. Pesänjakajaa voidaan pitää toimielimenä, joka tuomioistuimen antamalla valtuutuksella suorittaa lainkäyttötehtävää. Pesänjakajan päätöksestä voidaan valittaa tuomioistuimeen moittimalla tämän suorittamaa jakoa määrääjässä. Jos jakoa ei määrää-

ajassa moitita, se tulee lainvoimaiseksi. Asetusehdotuksen 2 artiklan b kohdassa on omaksuttu laaja tuomioistuimen käsite. Tuomioistuimiin rinnastetaan sen mukaan myös viranomaiset, jotka julkisen vallan valtuutuksella hoitavat tässä asetuksessa säädettyjä tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvia tehtäviä. Koska pesänjakaja ei kuitenkaan ole viranomainen, sitä ei voida pitää tuomioistuimena asetusehdotuksessa tarkoitettussa merkityksessä. Näin ollen myöskään pesänjakajan ratkaisua ei voida pitää sellaisena jäsenvaltion tuomioistuimen päätöksenä, joka tunnustettaisiin muissa jäsenvaltioissa. Tämä on Suomen kannalta ongelma.

3.4 Eurooppalainen perintötodistus

Nykyisin ei ole olemassa kansainvälisesti tunnustettua asiakirjaa, jonka avulla pesänselvittäjä, testamentin toimeenpanija tai muu kuolinpesässä määräysvaltaa käyttävä taho voisi todistaa valtuutensa. Haagissa tehtiin vuonna 1973 kuolinpesien kansainvälisestä hallinnosta yleissopimus, jolla pyrittiin luomaan tällainen todistus. Tavoite jäi kuitenkin paljolti saavuttamatta, sillä vain kolme valtiota on sitoutunut yleissopimukseen. Eurooppalainen perintötodistus tulee korvaamaan tämän puutteen.

Asetusehdotuksen 41 artiklan mukaan todistukseen otettaisiin hyvin runsaasti erilaisia perittävää, kuolinpesää, perillisiä, testamentin saajia ja näiden jako-osuuksia koskevia tietoja. Monet näistä tiedoista eivät ole tarpeellisia edustusvallan osoittamiseksi. Sisältöltään näin laajan todistuksen antaminen voi muodostua todistuksen antavalle tuomioistuimelle raskaaksi. Monet tiedoista, jotka tulisi sisällyttää todistukseen, ovat sellaisia, että ne voidaan antaa vasta kun perinnönjako on lainvoimaisesti saatettu loppuun.

Eurooppalainen perintötodistus olisi asetusehdotuksen 42 artiklan mukaan tunnustettava täysimääräisesti kaikissa jäsenvaltioissa todisteena perillisten ja testamentinsaajien asemasta ja testamentin toimeenpanijoiden ja ulkopuolisten pesänhoitajien valtuuksista. Perintötodistuksen tunnustamisen ja päätöksen tunnustamisen välinen suhde jää asetusehdotuksessa epäselväksi.

3.5 Siirtymäsäännökset

Suomen nykyisen lainsäädännön mukaan perittävällä on huomattavasti laajemmat mahdollisuudet määrätä perimyksen sovellettavasta laista kuin ne ovat asetusehdotuksen mukaan. Jos neuvottelut eivät tuo tähän muutosta, on siirtymäsäännöksellä turvattava, että ennen asetuksen voimaantuloa tehty lainvalinta, joka oli jäsenvaltion lainsäädännön mukaan pätevä, säilyttää tuossa jäsenvaltiossa pätevyytensä asetuksen voimaantulon estämättä.

Asetuksen 50 artikla ei turvaa tätä. Sen mukaan ennen asetuksen soveltamispäivää tehty lain nimeäminen on pätevä, jos se täyttää 17 artiklassa luetellut ehdot. Nimeäminen olisi siten pätevä vain, jos perittävä on määrännyt sovellettavaksi kansallisuusvaltionsa lain. Jos perittävä on määrännyt sovellettavaksi esimerkiksi aikaisemman kotipaikkavaltionsa lain, mikä perintökaaren 26 luvun 6 §:n mukaan on mahdollista, määräys menettäisi pätevyytensä asetuksen tullessa sovellettavaksi. Tämä olisi oikeusvarmuuden kannalta ongelma. Se voisi myös johtaa siihen, että perintö tulisi jaettavaksi vastoin perittävän lain mukaisesti esitettyä tahtoa.

4 Vaikutukset Suomea sitoviin valtiopöytäsojmuksiin

Suomi on osapuolena Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välisessä, perintöä, testamenttia ja pesänselvitystä koskevassa sopimuksessa (*pohjoismainen perintösopimus*; SopS 21/1935). Neuvostoliiton kanssa tehty oikeusapusojmuks (SopS 48/1980), jota nykyisin sovelletaan Suomen ja Venäjän välillä, sisältää määräyksen kotimaiskohtelusta perintöasioissa (24 artikla) ja siitä, milloin testamentti on katsottava muodollisesti päteväksi (25 artikla). Suomi on myös osapuolena testamentin muotoa koskevien lakiristiriitojen ratkaisemiseksi tehdyssä Haagin yleis-sopimuksessa (SopS 77/1976).

Asetusehdotuksen 45 artiklan mukaan asetus ei vaikuta sellaisten, asetuksen soveltamisalaan kuuluvia kysymyksiä koskevien kahden- tai monenvälisen yleissopimusten soveltamiseen, joiden sopimuspuolena jäsenvaltio on asetusta annettaessa. Tämä ei kui-

tenkaan rajoita perustamissopimuksen 307 artiklan mukaisia jäsenvaltioiden velvoitteita. Jäsenvaltioiden välisissä suhteissa asetus saa etusijan tällaisiin yleissopimuksiin nähden.

Asetus ei vaikuta edellä mainitun Haagin yleissopimuksen eikä oikeusapusojmuksen soveltamisalaan, koska nämä sojmuksot eivät koske asetuksen soveltamisalaan kuuluvia kysymyksiä. Pohjoismaisen perintösopimuksen soveltamista ei sitä vastoin voida enää jatkaa Suomen ja Ruotsin välisissä suhteissa, kun asetuksen soveltaminen alkaa. Koska pohjoismainen perintösopimus ei kaikilta osin ole sopusoinnussa asetusehdotuksen kanssa, perustamissopimuksen 307 artiklasta johtuu velvoite ryhtyä toimenpiteisiin ristiriitojen poistamiseksi.

5 Ehdotuksen oikeusperusta ja suhde toissijaisuusperiaatteeseen

Asetusehdotuksen oikeusperusta on Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 61 artiklan c alakohta ja 67 artiklan 5 kohdan toinen luetelmakohta. Oikeusperusta on valtioneuvoston mielestä asianmukainen.

Komissio katsoo, että asetusehdotus on yksityisoikeutta eikä perheoikeutta ja että asetuksen antamisesta päätetään siten yhteispäättösmenettelyssä perustamissopimuksen 251 artiklan mukaisesti. Suomessa perintöoikeuden katsotaan liittyvän läheisesti perheoikeuteen, minkä vuoksi asetuksen antamisesta voitaisiin valtioneuvoston käsityksen mukaan päättää menettelyssä, jota sovelletaan perheoikeudessa. Käsitykset perheoikeuden ja perintöoikeuden välisestä suhteesta eroavat kuitenkin toisistaan eri jäsenvaltioissa. Valtioneuvosto pitää sen vuoksi hyväksyttävänä, että asetus annetaan komission ehdottamassa menettelyssä.

Asetuksella olevia tavoitteita ei voida riittävästi saavuttaa jäsenvaltioiden toimenpitein. Ehdotus on siten toissijaisuusperiaatteen mukainen.

6 Ahvenanmaan toimivalta

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n 7 kohdan mukaan perintöä koskevat

asiat kuuluvat valtakunnan toimivaltaan lain 10 §:ssä säädetyin poikkeuksin. Mainitun 10 §:n mukaan Ahvenanmaan maanhankintalaissa (3/1975) säädetään rajoituksista, jotka koskevat oikeutta hankkia maakunnassa sijaitsevaa kiinteää tai siihen rinnastettavaa omaisuutta. Rajoitukset eivät koske niitä, joilla on Ahvenanmaan kotiseutuoikeus.

Ahvenanmaan maanhankintalain 2 §:n mukaan ne, joilla ei ole Ahvenanmaan kotiseutuoikeutta, eivät saa ilman maakunnan hallituksen lupaa omistusoikeuksin hankkia taikka vuokrasopimuksen tai muun sopimuksen nojalla hallita kiinteää omaisuutta maakunnassa. Tästä voidaan maakuntalailla säätää poikkeuksia.

Maanhankintalain 3 §:n mukaan leski ja rintaperillinen voivat mainittujen rajoitusten estämättä periä omaisuutta. Muut perilliset tarvitsevat sitä vastoin luvan. Jos lupaa ei myönnetä, omaisuus on kuuden kuukauden kuluessa tämän jälkeen myytävä jollekin, jolla on oikeus omaisuuden omistamiseen, uhalla että maakunnan hallitus määrää myynnin toimitettavaksi julkisella huutokaupalla.

Ahvenanmaan maanhankintalaki rajoittaa myös mahdollisuutta pitää kuolinpesä jakamattomana. Jos luvan tarvitseva perillinen on osakkaana kuolinpesässä, jolla on omistuksessaan tai hallinnassaan kiinteää omaisuutta, maakunnan hallitus voi lain 3 §:n 2 momentin mukaan vaatia jaon toimittamista, kuten pesän osakas, jollei perinnönjakoa ole toimitettu kahden vuoden kuluessa perittävän kuolemasta.

Suomen liittymisestä Euroopan unioniin tehtyyn sopimukseen kuuluu pöytäkirja n:o 2 Ahvenanmaasta (SopS 103/1994). Sen 1 artiklan mukaan EY:n perustamissopimukset eivät estä soveltamasta 1 päivänä tammikuuta 1994 Ahvenanmaalla voimassa olleita säännöksiä rajoituksista, jotka syrjimättömällä tavalla koskevat Ahvenanmaan kotiseutuoikeutta vailla olevien luonnollisten henkilöiden taikka oikeushenkilöiden oikeutta hankkia ja omistaa kiinteää omaisuutta Ahvenanmaalla ilman Ahvenanmaan toimivaltaisten viranomaisten lupaa. Tämä turvaa valtioneuvoston käsityksen mukaan sen, että asetus ei voimaan tullessaan vaikuta Ahvenanmaan maanhankintalain säännöksiin.

Asetusehdotuksesta pyydetään kuitenkin Ahvenanmaan maakunnan hallituksen lausunto.

7 Ehdotuksen kansallinen käsittely ja käsittely EU:ssa

Ehdotus on käsitelty oikeus- ja sisäasiat-jaoissa kirjallisesti.

Asetusehdotusta koskevat neuvottelut on aloitettu EU:n oikeus- ja sisäasiainneuvoston alaisessa yksityisoikeusasioiden komiteassa marraskuussa 2009, jolloin komissio esitteli ehdotuksen.

8 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto kannattaa asetuksen antamista kansainvälisistä perintökysymyksistä. Asetuksen avulla voidaan helpottaa kansainvälisten perintöasioiden hoitamista ja parantaa perintöä koskevien päätösten tunnustettavuutta ja täytäntöönpantavuutta jäsenvaltioissa.

Ennen kannan muodostamista asetusehdotuksen yksityiskohtien osalta oikeusministeriö tulee pyytämään ehdotuksesta lausunnot tahoilta, joihin asetus tulee vaikuttamaan. Tässä vaiheessa valtioneuvosto esittää seuraavat alustavat arviot.

Toimivalta

Valtioneuvosto pitää asianmukaisena sitä, että toimivalta on pääsäännön mukaan sen jäsenvaltion tuomioistuimilla, jossa perittävällä oli kuollessaan asuinpaikka. Valtioneuvosto hyväksyy myös sen, että asia voidaan siirtää sellaisen toisen jäsenvaltion tuomioistuimeen, jolla on asuinpaikkavaltion tuomioistuimia paremmat edellytykset asian käsitteelyyn. Jatkoneuvotteluissa olisi selvitettävä, voidaanko perillisille antaa rajoitettu mahdollisuus sopia tuomioistuimen toimivallasta esimerkiksi siten, että tuomioistuin, jossa asia on saatettu vireille, olisi toimivaltainen, jos vastaaja vastaa kanteeseen tekemättä väitettä toimivallan puuttumisesta.

Asetusehdotuksessa ehdotetaan tarpeettoman laajaa toimivaltaa tilanteissa, joissa perittävän asuinpaikka hänen kuollessaan ei ollut jäsenvaltiossa. Neuvotteluissa olisi pyrittävä siihen, ettei jäsenvaltioiden toimivalta

näissä tapauksissa olisi laajempi kuin oikeus-suojan tarve ja kansainvälisten perintöasioi-den asianmukainen hoitaminen edellyttävät.

Sovellettava laki

Valtioneuvosto kannattaa sitä, että peri-mykseen sovelletaan pääsäännön mukaan sen valtion lakia, jossa perittävällä oli kuolles-saan asuinpaikka. Neuvotteluissa on kuiten-kin selvitettävä, tarvitaanko oikeusvarmuu-den ja ennakoitavuuden parantamiseksi pää-sääntöä täydentäviä sääntöjä tilanteissa, jois-sa perittävä oli vain lyhyen ajan asunut valti-ossa, jossa hän kuoli.

Valtioneuvosto kannattaa sitä, että perittä-välle annetaan rajoitettu mahdollisuus määrä-tä perimyksen sovellettavasta laista. Perittä-vän niin sanottu tahdonautonomia voisi olla laajempikin kuin komissio ehdottaa. Jos se jää Suomen nykyisessä laissa olevaa suppe-ammaksi, asetukseen on pyrittävä saamaan siirtymäsäännös, jolla turvataan se, että en-nen asetuksen soveltamisen alkamista tehty lainvalinta, joka oli Suomen lain mukaan pä-tevä, on Suomessa pätevä asetuksen säännös-ten estämättä.

Perimyksen sovellettavan lain ala on ase-tusehdotuksessa liian laaja. On pyrittävä sii-hen, että pesänselvitykseen ja perinnönja-koon liittyvät menettelykysymykset voidaan mahdollisimman laajasti ratkaista sen valtion lain mukaan, jossa pesänselvitys ja perinnön-jako toimitetaan, eli yleensä sen valtion lain mukaan, jossa perittävän viimeinen asuin-paikka oli. Myös vastuun vainajan ja kuolin-

pesän velasta tulisi määräytyä perittävän viimeisen asuinpaikkavaltion lain mukaan.

Tunnustaminen ja täytäntöönpano

Valtioneuvosto kannattaa sitä, että jäsen-valtiossa perintöasiassa tehty päätös olisi tunnustettava muissa jäsenvaltioissa ilman eri menettelyä ja pantava täytäntöön sen jälkeen, kun se on täytäntöönpanon toimittavassa jä-senvaltiossa vahvistettu täytäntöönpanokel-poiseksi.

Valtioneuvosto katsoo, että myös pesänja-kajan päätökset olisi tunnustettava jäsenval-tioissa sen jälkeen kun päätöksen moiteaika on kulunut umpeen. Tähän olisi pyrittävä laa-jentamalla asetusehdotuksessa olevaa tuo-mioistuimen määritelmää niin, että se kattaa tuomioistuimen valtuuttamina toimivat pe-sänjakajat tai toissijaisesti turvaamalla pesän-jakajan päätösten tunnustettavuus eurooppa-laisen perintötodistuksen avulla.

Eurooppalainen perintötodistus

Valtioneuvosto kannattaa sellaisen todis-tuksen käyttöönottoa, jonka avulla perilliset, testamentinsaajat, testamentin toimeenpanijat ja muut pesän hallinnosta huolehtivat voivat osoittaa asemansa ja valtuutensa pesässä. Ehdotettujen säännösten yksityiskohtia on pyrittävä kehittämään siten, että perintötodis-tus mahdollisimman hyvin täyttää tämän tar-koituksensa ja että todistuksen antamisesta ei aiheudu toimivaltaiselle tuomioistuimelle kohtuuttoman suurta työmäärää.